



ЖАГА ДО ЖИТТЯ

ДЖЕК ЛОНДОН

ЗОЛОТИЙ ЖУК

ЕДГАР ПО



ОСТАННІЙ ЛИСТОК
ДАРИ ВОЛХВІВ

О. ТЕНДІ

ЗОРЯНИЙ ХЛОПЧИК

ОСКАР ВАЙЛД

ЧАРІВНА КРАМНИЦЯ

ГЕРБЕРТ ВЕЛІЗ

Едгар Аллан По
Герберт Велз
Оскар Вайлд
Джек Лондон
Генрі О.

**Жага до життя: Золотий
жук, Останній листок,
Дари волхвів, Зоряний
хлопчик, Чарівна крамниця**

*http://www.litres.ru/pages/biblio_book/?art=63765942
Strelbytskyy Multimedia Publishing; Київ; 2020
ISBN 9780880002783*

Аннотація

Оповідання, що увійшли до цієї збірки, недаремно вивчають у школі як видатні зразки світової літератури. Адже кожне із цих оповідань свого часу стало жанровим і стилістичним відкриттям у світовій літературі.

Збірка містить твори американських письменників Джека Лондона, Едгара Алана По та О. Генрі а також ірландського письменника Оскара Вайлда і англійського Герберта Велза.

В оповіданні «Жага до життя» випробування, які припали на долю головного героя, екстремально висвітлюють: що насправді є головним у житті, як воля і гідність людини переборюють виклики природи і найтяжчих обставин.

«Золотий жук» – історія пошуку скарбів, ключ до місцезнаходження яких було зашифровано. Оповідання відносять до ранніх форм жанру детектив і перших літературних творів де фігурує криптографія.

Оповідання «Останній листок» і «Дари волхвів» – пронизливі ліричні твори, в яких людяність і самопожертва долають життєві складнощі і навіть трагічні обставини.

«Зоряний хлопчик» – одна з перших в світі фантастичних історій про контакт з інопланетним розумом, в якому протиставлені вкрай раціоналістична, безсердечна цивілізація і цивілізація людська, емоційна.

«Чарівна крамниця» – новела, яка вважається початком жанру фентезі, розповідає про відвідини батьком та сином чарівної крамниці та отримані там незвичайні подарунки для Джипа. Твір вчить мріяти, бути чуйними, добрими і терплячими.

Зміст:

Джек Лондон. Жага до життя

Едгар По. Золотий жук

О. Генрі. Останній листок

О. Генрі. Дари волхвів

Оскар Вайлд. Зоряний хлопчик

Герберт Велз. Чарівна крамниця

Содержание

Джек Лондон	5
Едгар Алан По	35
Конец ознакомительного фрагмента.	38

ЖАГА ДО ЖИТТЯ
Золотий жук
Останній листок
Дари волхвів
Зоряний хлопчик
Чарівна крамниця

Джек Лондон
Жага до життя

*Не все безжальний часу плин забрав,
Життя минуло не без сліду.
Хай пархом стане той, що грав —
Жага життя лишиться заповітом.*

Двоє подорожніх йшли, важко кульгаючи, схилом пагорба. Один з них, що йшов попереду, затнувся об каміння і мало не впав. Рухалися вони повільно, втомлені і слабкі, і напружені їхні обличчя були позначені виразом тієї покірності,

яка є наслідком довгих страждань і поневірянь. За плечима мали важкі мішки. Наголовні ремені, закріплені на лобі, притримували ношу на шиї. Кожен з подорожніх тримав в руках рушницю.

Вони йшли зігнувшись, висунувши вперед плечі, з очима, втупленими в землю.

– Якби тільки були у нас два набої з тих, які ми сховали в нашій ямі, – сказав другий чоловік.

Його голос звучав мляво. Він говорив без жодного почуття. Перша людина, накульгуючи, переходив струмок, що пінився між скель – вода була каламутна, молочно-вапняного кольору – і нічого другому не відповів.

Другий подорожній увійшов до струмка за першим. Вони не скинули взуття, хоча вода була крижана – така холодна, що враз пішли зашпори.

У деяких місцях вода сягала до колін, і обидва вони хиталися і втрачали рівновагу.

Подорожній, який йшов ззаду, послизнувся на камінні. Він мало не впав, але з великим зусиллям випростався, хоч гостро вигукнув від болю. Йому паморочилося у голові, і він випростав праву руку, ніби міг спертися на повітря.

Знайшовши рівновагу, він рушив уперед, але захитався і знову мало не впав. Тоді він зупинився і подивився на свого товариша, який навіть не повернув голови.

Він стояв нерухомо протягом хвилини, ніби щось обмірковуючи. Потім гукнув:

– Послухай, Білле, я вивихнув собі ногу!

Білл спроквола простував, хитаючись, вапняною водою. Він не озирнувся. Чоловік, що стояв в струмку, дивився, як перший віддаляється. Його губи трохи тремтіли, і видно було, як рухалися темно-руді вуса, що їх покривали. Він намагався змочити губи язиком.

– Білле! – гукнув він знову.

Це було благання сильної людини, що опинилася в біді. Але Білл не повернув голову. Чоловік дивився, як супутник його йде хиткою ходою, чудернацьки накульгуючи і гойдаючись взад і вперед. Білл піднімався відлогим схилом низького пагорба і підходив до м'якої лінії неба над схилом. Покинутий дивився на товариша, що йде, доки той не перешкутильгав верхівку і не зник за пагорбом. Тоді він перевів погляд на навколишній ландшафт і повільно охопив поглядом світ. Тільки він – цей світ – залишився йому тепер.

Сонце невиразно позначалося поблизу горизонту, майже приховане за туманом і парою, що піднімаються з долини. Ці туманні хмари здавалися густими і щільними, але були безформні і не мали обрисів.

Подорожній, спираючись на одну ногу, добув годинник.

Чотири години. І оскільки був кінець липня або початок серпня – точно він не знав дати – сонце повинно було знаходитися на північному заході. Він подивився на захід: десь там, за пустельними пагорбами, лежало Велике Ведмеже озеро. Він знав також, що в цьому напрямку Полярне коло про-

ходить через прокляту область безплідних рівнин Канади. Струмок, в якому він стояв, був притокою Мідної річки, яка тече на північ і впадає в затоці Коронації до Північного Льодовитого океану. Він ніколи не бував там, але бачив ці місця на карті Компанії Гудзонової затоки.

Знову погляд його охопив навколишній пейзаж. То було невеселе видовище. Навкруги змальовувалася м'яка лінія неба. Усюди здіймалися невисокі пагорби. Не було ні дерев, ні кущів, ні трави – нічого, окрім нескінченної і страшної пустелі, вигляд якої раптово змусив його здригнутися.

– Білле, – прошепотів він кілька разів. – Білле!

Він опустився посеред молочної води, немов навколишня широчінь тіснила його нездоланною і суворою своєю владою і розтрощувала жахом своєї буденності. Він затремтів, немов від сильної лихоманки, аж доки рушниця не випала йому з рук і плюснула в струмок. Це ніби протверезило його. Долаючи свій страх, він став нишпорити у воді, намагаючись знайти рушницю. Він присунув мішка до лівого плеча, щоб полегшити тяжкість для пошкодженої ноги. Потім він почав обережно і повільно, звиваючись від болю, просуватися до берега.

Він не зупинився. З відчаєм, що межував з нерозсудливістю, не звертаючи уваги на біль, він поспішав у напрямку до пагорба, за яким зник його товариш. Його фігура виглядала ще більш безглуздою і дивною, ніж виглядав перший подорожній. Знову в ньому здіймалася хвиля страху,

подолання якого коштувало йому найбільших зусиль. Але він дав собі лад і знову, відсунувши мішок ще далі до лівого плеча, продовжував шлях схилом пагорба.

Низ долини був болотистий. Товстий шар моху, подібно губці, вбирав у себе воду і утримував її близько до поверхні. Вода ця вичавлювалась з-під ніг подорожнього кожного крока. Ноги його тонули в мокрому мосі, і він з великим зусиллям звільняв їх з баговиння. Він вибирав собі дорогу від одного відкритого місця до іншого, намагаючись йти слідом того, хто пройшов тут раніше. Слід цей плутов між скелясті майданчики, подібні острівцям в цьому моховому морі.

Хоча він був один, але не втрачав дороги. Він знав, що прийде до місця, де сухий карликовий ялиник облямовує берег маленького озера, що називався мовою країни «Тічінічілі», або Країна Низьких Стовбурів. До цього озера впадав невеликий струмок, вода якого не була молочною, подібно до води інших струмків цієї місцевості. Він пам'ятав добре, що вздовж цього струмка ріс очерет. Він вирішив прямувати за його течією до того місця, де течія роздвоюється. Там він перейде той струмок і знайде інший струмок, що тече на захід. Він піде вздовж нього, доки не дійде до річки Дізи, куди впадає цей струмок. Тут він знайде яму для провізії – в потаємному місці, під перекинутим човном, з наваленою на нього купою каменів. У цій ямі лежать набої для його порожньої рушниці, рибальське приладдя, маленька сітка для лову – одним словом, всі пристосування для полювання і ло-

ву їжі. Він знайде там також трохи борошна, шматок свинячого сала і боби.

Там Білл буде чекати його, і вони разом попрямують на човні вниз Дізою до Великого Ведмежого озера. Вони будуть плисти озером на південь, все південніше і південніше, доки не досягнуть річки Маккензі. Звідти вони знову рушать на південь. Таким чином, вони підуть від зими, від її льодів і холоду. Вони дійдуть, нарешті, до Поста Компанії Гудзонової затоки, де ростуть високі і густі ліси і де їжі скільки завгодно.

Ось про що думав подорожній, продовжуючи просуватися. Напрузі його тіла відповідало таке ж зусилля його думки, що намагається переконатися в тому, що Білл його не залишив, що він, напевно, буде чекати його біля ями. Цією думкою він повинен був себе заспокоювати. Інакше йти було безцільно і треба було лягати на землю і вмирати. Думка його посилено працювала. Спостерігаючи, як тьмяна куля Сонця повільно опускалася на північний захід, він знову і знову згадував найменші подробиці початку його втечі на південь, разом з Біллом, від зими, яка наздоганяла їх. Знову і знову він подумки перебирав запаси провізії, захищеної в ямі. Згадував він весь час і запаси Поста Компанії Гудзонова затоки. Він не їв два дні, а перед цим довго, дуже довго недоїдав. Часто він нахилився, зривав з чагарника бліді ягоди, клав їх до рота, жував і ковтав. Ягоди являли собою насіння, укладене в капсулі з позбавленої смаку рідини. На смак це насіння ду-

же гірке. Людина знала, що ягоди абсолютно непоживні, але терпляче продовжувала жувати.

О дев'ятій годині він забив великий палець ноги об кам'яну брилу, похитнувся і звалився на землю від втоми і слабкості. Він лежав деякий час без руху, на боці. Потім вивільнився з ременів свого дорожнього мішка і насилу всівся. Було ще не зовсім темно. У світлі сутінків він навпомацки намагався відшукати між скелями клапті сухого моху. Зібравши купу, він запалив вогонь – теплий, димний вогонь – і поставив на нього кип'ятити свій казанок.

Він відгорнув отвір мішка і почав рахувати свої сірники. Їх було шістдесят сім. Для певності він три рази перерахував їх. Він розділив їх на невеликі пакунки, які загорнув у вощений папір, і поклав одну пачку в порожній кисет для тютюну, іншу – за підкладку зім'ятого капелюха, третю – під сорочку біля тіла. Зробивши це, він раптом піддався панічному страху, знову розгорнув їх і перерахував. І знову він нарахував шістдесят сім.

Він висушив взуття біля вогню. Його мокасини розлізалися на мокрі клапті. Вовняні шкарпетки були суцільно діряві, а ноги – поранені і закривавлені. Кісточка горіла від вивиху. Він подивився їй і зазначив, що вона розпухла і стала завбільшки з коліно. Він відірвав довгу смугу від одного зі своїх двох ковдр і міцно зав'язав ногу. Іншими смужками він обернув ноги, намагаючись замінити цим мокасини і шкарпетки. Потім випив гарячу воду з казанка, завів годинник і поліз

під верхню ковдру. Він спав як вбитий. Але недовго було темно. Сонце зійшло на північному сході. Вірніше, світанок забринів в тому місці, бо сонце залишилося прихованим за сірими хмарами.

О шостій годині він прокинувся, лежачи горілиць. Він дивився просто вгору в сіре небо і відчував, що голодний. Повернувшись на лікті, він раптово здригнувся від гучного пирхання, яке пролунало поблизу, і побачив оленя карібу, який роззирався на нього з живою цікавістю. Тварина знаходилася на відстані не більше п'ятдесяти футів від нього. Миттєво і болісно гостро він відчув смак оленячого філе і побачив, як воно шкварчить над вогнем. Машиналино взяв незаряджену рушницю, звів курок і натиснув на спуск. Олень пирхнув і відскочив. Його копита гриміли, коли він біг скелями.

Подорожній вилаявся і відкинув рушницю. Він голосно застогнав, намагаючись підвестися на ноги. Це була важка і повільна робота. Його суглоби нагадували іржаві шарніри. Вони рухалися насилу, затримуючись тертям зв'язок. Щоб зігнути якийсь член, було потрібне величезне зусилля волі. А після того, як він підвівся остаточно, цілу хвилину змарнував, щоб випростатися.

Він вповз на невелике підвищення і оглянув місцевість. Не було ні дерев, ні кущів – нічого, крім сірого моря моху, де зрідка виділялися такі ж сірі скелі, сірі озерця і сірі струмки. Не було навіть натяку на сонце. Він гадки не мав про те, де

знаходиться північ, і забув дорогу, якою напередодні ввечері прийшов до цього місця. Але він знав, що не заблукав. Скоро він прийде до Країни Низьких Стовбурів. Він відчував, що вона лежить десь наліво, недалеко – можливо, відразу за сусіднім низьким пагорбом.

Він повернувся, щоб укласти свою поклажу для подорожі. Потім упевнився в існуванні трьох окремих пачок сірників, хоча й не перераховував їх. Але він вагався, розмірковував, розглядав плаский мішок з лосиної шкіри. Той був невеликий, подорожній міг накрити його обома руками. Але він знав, що мішок важить п'ятнадцять фунтів – стільки ж, скільки вся інша поклажа. Це турбувало його. Він відклав мішок і став згортати поклажу. Але скоро погляд його знову повернувся до шкіряного мішка, і він знову за нього схопився, виклично оглянувши навколишню місцевість, немов дорікаючи пустелі за бажання вкрасти його добро. Коли ж він зіп'явся на ноги, з тим щоб рушити далі, і пішов вперед, важко ступаючи, – мішок таки ховався в ноші на його спині.

Він рухався вліво, зупиняючись зрідка, щоб збирати ягоди з кущів. Його нога задубіла, і накульгування стало помітнішим. Проте, біль цей був незначний порівняно з болем у животі. Голод дошкуляв йому так гостро, що він не міг зосередитися на напрямку, що веде до Країни Низьких Стовбурів. Ягоди не полегшували цих страждань, натомість болісно пекли у роті.

Він вийшов до долини і сполохав там кілька куріпок, що

сиділи на скелях і на кущах. Вони здійнялися, ляскаючи крилами, видаючи звуки «кер-кер-кер». Він кидав у них каміння, але поцілити не спромігся. Тоді він поклав свою поклажу на землю і почав до них скрадатися, подібно до того, як кішка підкрадається до горобця. Гострі скелі поранили ноги, і коліна його залишали за собою на землі кривавий слід. Але біль цей був незрівняний з муками голоду. Він повз мокрим мохом, і одяг його просочувала крижана вода. Його голод був такий болісний, що він нічого цього не помічав. Але куріпки віддалялися все далі і далі, і нарешті їх крик став для нього немов знущанням. Він проклинав їх і кричав, наслідуючи їх «кер-кер-кер».

Нарешті він доповз до однієї птиці, яка, ймовірно, спала. Він не бачив її, доки вона не вилетіла зі свого притулку у скелях і не пурхнула повз його обличчя. Він намагався схопити її, і в руці залишилися три пір'їни з її хвоста. Дивлячись навздогін птиці, він гостро і болісно її ненавидів. Потім повернувся до колишнього місця і наторочив на себе мішок.

Протягом дня він вийшов у долину, де дичини було ще більше. Стадо північних оленів – їх було більше двадцяти – пройшло повз, дратуючи його своєю близькістю. Він відчував божевільне бажання бігти за ними і був майже впевнений, що зможе їх наздогнати. Чорно-бура лисиця бігла йому назустріч, несучи в зубах куріпку. Подорожній заволав. Це був страшний крик, і лисиця злякано порснула убік, але куріпку не покинула.

Пізно ополудні він йшов уздовж молочного від вапна струмка, який пробігв між кущими заростями очерету. Міцно вхопившись за очерет біля самого його кореня, він витягнув щось на зразок молодої цибулини, розміром не більше від покривельного цвяха. Вона була ніжна, і зуби з насолодою в неї встромилися. Але волокнини кореня були міцні і просочені водою. Як і ягоди, очерет був не поживний. Подорожній відкинув свою поклажу і порачкував до заростей, вириваючи цибулини і перетираючи їх зубами, подібно до травоїдної тварини.

Він дуже втомився і часто відчував бажання лягти і заснути. Але його підганяв голод – набагато гостріший, ніж бажання досягти Країни Низьких Стовбурів. Він шукав жаб в калюжах і рив нігтьми землю, відшукуючи черв'яків, хоча знав, що так далеко на півночі не існує ні жаб, ні черв'яків.

Він марно шукав у кожній калюжі. Нарешті, вже в сутінках, він знайшов в одній з калюж самотню рибинку – невеликого пічкура. Він занурив у воду руку аж до плеча, але риба мелькнула геть. Тоді він опустив обидві руки і добув з дна молочно-вапняний мул. У своєму збудженні він впав у калюжу і вимочився до поперека. Але вода стала занадто каламутною, щоб в ній можна було розгледіти рибу, і він повинен був чекати, доки мул вляжеться.

Переслідування тривало, доки вода не стала знову каламутною. Але він не міг чекати. Він відстебнув від свого мішка відро почав вичерпувати воду з калюжі. Спершу він ви-

черпував, люто плещучи на себе водою і виливаючи її на таку невелику відстань, що вона текла назад в калюжу. Тоді він почав працювати уважніше, намагаючись залишатися холоднокривним, хоча серце його стугоніло в грудях і руки тремтіли. За півгодини в калюжі води не залишилося. Але риби не було. Він знайшов приховану щілину між камінням, через яку вона пішла в сусідню велику калюжу... і з цієї калюжі не можна було б вичерпати воду протягом доби. Якби ж він знав про цю щілину – він міг би закрити її каменем на самому початку – і зловив би рибу.

Так думав він і опустився, зіщулившись, на мокру землю. Спершу він плакав упівголоса, а потім голосно, немов звертаючись зі скаргою до нещадної пустелі. І довго ще потім він схлипував без сліз.

Він запалив багаття і зігрівся тим, що пив гарячу воду. Потім, як і напередодні, влаштував собі нічліг на сухому кам'яному майданчику; оглянув – сухі сірники, і завів годинника. Ковдри були мокрі і липкі. Його нога болісно ніла. Але він усвідомлював тільки, що голодний. Він спав тривожно і бачив уві сні нескінченні бенкети і святкування, марив витонченими стравами.

Прокинувся він застуженим і хворим. Сонця не було. Сіра земля і сіре небо ще більше потемніли. Дув сирий вітер, і перші сніжинки покривали біліючим покривом вершини пагорбів.

Повітря навколо нього згущувався і біліло в той час, як

він розкладав багаття і кип'ятив воду. Це був чи то сніг, чи то дощ, лапаті пластівці були великі і мокрі. Спершу вони танули, щойно торкалися ґрунту; але їх падало все більше і більше, і білий покрив поступово розстелявся кругом. Сніг гасив вогонь і псував зібраний подорожнім запас сухого м'яса.

Це послугувало сигналом для продовження шляху. Він рушив з поклажею на спині. Він не знав, куди йде. Його більше не турбувала думка про Країну Низьких Стовбурів, і він перестав думати про Білла і про яму під перевернутим човном біля річки Дізи. Він пам'ятав лише одне, і це було дієслово «є». Він втрачав глузд від голоду. Він не звертав уваги на напрямок свого шляху, намагаючись тільки триматися вздовж низу долини. Він прокладав собі шлях крізь мокрий сніг до ягід на кущах і йшов, обмацуючи очерети і вириваючи їх коріння. Але останні були зовсім позбавлені смаку. Він знайшов якусь кислу траву і з'їв всі її пагони. Але її, певно, було дуже мало, оскільки це була повзуча поросль, яка зникла під тонким покривом снігу.

Цього вечора він не розпалював вогонь і не мав гарячої води. Він ліг спати під ковдру і спав неспокійним голодним сном. Сніг перетворився на холодний дощ. Він кілька разів прокидався і відчував його краплі на своєму обличчі.

Вигулькнув день – сірий день без сонця. Дощ припинився. Гострота голоду зникла. Чутливість, оскільки вона викликала прагнення насититися, була пригнічена. Залишився

тупий, важкий біль у шлунку, але це не особливо йому заважало. Він став розважливішим і був знову стурбований думкою про Країну Низьких Стовбурів і склад біля річки Дізи.

Він розірвав залишки однієї зі своїх ковдр і обгорнув ними свої поранені ноги. Потім знову перев'язав хвору ногу і приготувався продовжувати подорож. Оглядаючи поклажу, він довго роздумував щодо плаского мішка з лосиної шкіри, але врешті-решт захопив його з собою.

Під дією дощу сніг розтанув, і тільки вершини пагорбів продовжували біліти. Сонце здалося. Йому вдалося визначити напрямок за компасом, і він знав тепер, що заблукав. Бути може, в блуканнях останніх днів він подався занадто далеко вліво. Тому він скерувався правіше, щоб компенсувати можливе відхилення від правильного шляху.

Хоча муки голоду були вже не настільки гострі, але він був дуже слабкий і усвідомлював це. Він повинен був часто зупинятися для відпочинку і в цей час жував ягоди і коріння очерету. Язик його зробився сухий і розпух; здавалося, він покритися тонким пухом. У роті було гірко. Серце також завдавало йому багато клопоту. Коли він ступав кілька кроків – воно починало сильно битися, а потім немов стрибало вгору і вниз у болісних переboях, від яких йому важко дихалося і голова паморочилася.

Десь опівдні він знайшов двох пічкурів у великій калюжі. Було неможливо вичерпати воду, але тепер він був холодно-крово́ніший, і йому вдалося зловити їх бляшаним відром. Во-

ни були завдовшки як мізинець, але він не відчував особливого голоду. Тупий біль у животі поступово почав зникати. Здавалося, що шлунок його дрімає. Він з'їв рибин сирими, дбайливо розжовуючи їх, бо їжа тепер була справою простої розсудливості. Їсти він не хотів, але знав, що повинен їсти, щоб жити.

Увечері він зловив ще трьох пічкурів. Він з'їв двох і залишив третього про запас для сніданку. Сонце висушило клаптики моху, і він міг зігрітися гарячою водою. У цей день він пройшов не більше десяти миль. Наступного дня, рухаючись тільки тоді, коли серце йому дозволяло, він зробив не більше п'яти миль. Але шлунок не завдавав йому щонайменшого клопоту. Він зібрався спати. Країна була невідома.

Все частіше зустрічалися олені карібу, траплялися і вовки. Нерідко їх виття проносилося пустелею, а одного разу він побачив попереду трьох вовків, що скрадаються.

Ще одна ніч минула. Вранці, будучи більш розважливим, він розв'язав ремінь, що зв'язував плаский мішок з лосиної шкіри. З останнього висипався золотий пісок і випали злитки. Він розділив золото на дві половини і сховав одну частину на виступі скелі, загорнувши злитки в шматок ковдри. Інша частина була покладена назад в мішок. Відірвавши смуги від єдиної ковдри, яка залишилася він обернув ними свої ноги. Він все ще чіплявся за рушницю, оскільки в ямі біля річки Дізи знаходилися набойі.

День був туманний. У цей день голод в ньому знову про-

кинувся. Він був дуже слабкий, а голова паморочилася так сильно, що часом він переставав бачити. Тепер він часто спотикався і падав. Раз, спіткнувшись, він звалився якраз над гніздом куріпки. У гнізді було чотири пташенята, які напередодні вилупилися з яйця, – маленькі грудочки тріпотливого життя, придатні тільки для одного ковтка. Він жадібно з'їв їх, запахаючи живими до рота і розчавлюючи зубами як яєчну шкаралупу. А мати з криком літала навколо нього. Він намагався збити її рушницею, але марно. Він став кидати в неї камінням і випадковим ударом перебив крило. Часом підскокуючи, часом тягнучи перебите крило, вона намагалася врятуватися.

Курчата тільки загострили його апетит. Він незграбно підстрибував на своїй хворій нозі, кидаючи в куріпку каміння і дико волаючи; потім замовкав, продовжуючи за нею гнатися, падаючи і терпляче піднімаючись або протираючи очі руками, коли голова його занадто крутилася. Полювання завелоо його на болотисту місцину внизу долини, де він побачив на мокрому мосі сліди людини. Це не були його сліди – він добре бачив. Мабуть, тут проходив Білл. Але зупинитися він не міг, оскільки куріпка тікала все далі. Він спершу її зловить, а потім розслідує цю справу.

Птицю він загнав. Але і його сили вичерпалися. Судомливо рухаючись, вона лежала на боці. І він також лежав на боці, кроках в десяти від неї, задихаючись і не маючи сил, щоб підповзти до неї. Коли ж він оговтався, вона теж зібралася з

силами і порснула саме тоді, коли його жадібна рука вже готувалася її схопити. Довго тривало переслідування. Але ніч настала, і птах врятувалася. Він затнувся від слабкості і впав обличчям вниз, з мішком на спині. Падаючи, він розрізав собі щоку. Довгий час він не рухався. Потім перекинувся на спину, завів годинник і лежав там до ранку.

Ще один Туманний день. Половина ковдри пішла на обмотки для ніг. Він не знайшов слідів Білла. Втім, це було байдуже. Голод гнав його занадто владно. Він питав себе тільки – чи не загубився також і Білл в цій пустелі. До полудня йому несила стало тягнути свою ношу. Знову він розділив золото, висипавши цього разу половину просто на землю. Вдень він викинув решту і залишив лише половину ковдри, жерстяний казанок і рушницю.

У нього почалися галюцинації. Йому здавалося, що у нього залишається один незайманий набій: лежить, випадково непомічений, у патроннику рушниці. Натомість він знав, що рушниця порожня. Але галюцинація щохвилини відновлювалася. Втопившись боротися з нею, він відкрив затвор – і знайшов його порожнім. Розчарування його було так само велике, як якщо б він справді твердо сподівався знайти набій.

Це повторювалося багато разів, і він раз у раз відкривав затвор, щоб переконатися, що там немає заряду. Часом його думка блукала ще більш фантастичними мріями. Він йшов наче автомат, а в цей час дивні ідеї і уявлення копирсалися,

немов черв'яки, в його мозку. Втім, ці занурення до нереального тривали недовго: знову і знову муки голоду повертали його до дійсності. Одного разу він раптово прокинувся від такого сну наяву і побачив видовище, яке трохи не змусило його втратити свідомість. Перед ним стояв кінь! Він не вірив своїм очам і посилено почав протирати їх, щоб відігнати густий туман, що огорнув його зір. Поступово він розібрав, що це не кінь, а великий бурий ведмідь. Звір дивився на нього з войовничою цікавістю.

Людина інстинктивно піднесла рушницю на половину відстані до плеча, і лише за секунду до нього повернулася здатність міркувати. Він опустив рушницю і добув з піхов на стегні мисливський ніж, спробував пальцем його лезо і переконався, що воно відточене. Він кинеться на ведмедя і вб'є його! Але серце його почало відбивати загрозливе: тук-тук-тук. Потім – ряд перебоїв, і він відчув, що немов залізний обруч стискає його лоб і туман опановує його мозком.

Його сміливість стала зникати, змінюючись хвилиною великого переляку. А що якщо звір нападе на нього – такого слабкого, майже беззахисного?

Він випростався і набув якомога більш значної пози, тримаючи ніж і дивлячись прямо в очі ведмедю. Ведмідь ніяково посунувся на кілька кроків, пістав на задні лапи і заричав. Якби людина побігла, він кинувся б за нею. Але людина не бігла: її охопила мужність страху. Він теж видав лютий крик, і в голові його билася незламна любов до життя і зву-

чав непереборний страх, настільки нерозривно пов'язаний з цією любов'ю.

Ведмідь злегка відступив, рикачи, але вочевидь боячись цієї таємничої істоти, що стоїть перед ним твердо і безстрашно. Людина не рухалася; вона заклякла як статуя, і лише коли ведмідь зник і небезпека минула, нею опанував припадок нервового тремтіння, і вона звалився в знеможі на мокрий мох.

Але незабаром, зібравшись з силами, він рушив далі, охоплений новим страхом. Тепер він боявся вже не смерті від нестачі їжі, але був одержимий жахливою думкою, що звірі розірвуть його раніше, ніж голод виснажить останню частку його життєвої сили. Навколо бродили вовки. Їх виття чулося звідусіль, наповнюючи повітря загрозою; від цієї загрози, в своєму божевіллі, яке починається, він слабо відмахувався руками – немов відштовхував від себе тент намету, який напинає вітер.

Вовки раз у раз наближалися по двоє і по троє, перетинаючи шлях, яким він йшов. Але вони все ж трималися від нього на достатній відстані – мабуть, їх було небагато. Вони звикли полювати на карібу, який чинить мало опору, і з побоюванням ставилися до людини – дивної тварині, що ступає на задніх ногах і здатної, можливо, захищатися кігтьми і зубами.

До вечора він дійшов до місця, де лежали кістки, недавно залишені вовками. Їх здобиччю був молодий карібу – годину

тому він був ще живий. Подорожній оглянув кістки, начисто обгризені і вилизані, рожеві – клітинна тканина, мабуть, ще не відмерла. Невже і він перетвориться на таку купу кісток до кінця дня? Так ось що таке життя?! Померти – хіба це не означає заснути? У смерті є велике заспокоєння і мир. Так чому ж він не хоче померти?

Але він не довго філософствував. Він присів на моху, висмоктуючи з кісток соки, які ще збереглися в клітинах. Солодкий смак м'яса, тонкий і невловимий, як спогад, дратував його. Ламаючи зуби, він почав розгризати кістки, потім став розбивати кістки каменем і витолок їх на порошок, який проковтнув. Поспіхом він ударив себе по пальцях і дивувався, чому не відчуває болю.

А потім настали жахливі дні зі снігом і дощем. Він не знав вже, коли влаштовує стоянку і коли знімається з табору. Йшов він і ночами, і вдень, відпочивав скрізь, де йому траплялося падати; і коли життя знову спалахувало, повз далі. Свідомо він вже не боровся. Життя – саме життя, що не бажало вмирати – штовхало його вперед. Він вже більше не страждав. Його нерви притупилися, оніміли, а в свідомості пропливали моторошні видіння і солодкі сни.

На ходу він смоктав і жував стовчені кістки карібу, які зібрав і забрав з собою. Він не переходив більше через пагорби і ущелини, але машинально йшов уздовж великого потоку, що протікав низом широкої і неглибокої долини. Але він не бачив ні води, ні долини. Він нічого не сприймав, крім

своїх видінь. Душа і тіло його ніби йшли – вірніше, повзли поруч, – залишаючись роз'єднаними і пов'язаними однією тонкою ниткою.

Він прокинувся цілком свідомим, горілиць на виступі скелі. Сонце яскраво сяло. Неподалік чулася хода карібу. В мізку його мерехтіли непевні спогади про дощ, вітер і сніг, але він не знав – боровся з бурею два дні, або два тижні.

Він лежав деякий час без руху, відігріваючи на сонці своє виснажене тіло. Хороший день, думав він. Можливо, йому вдасться визначити своє місцезнаходження? Під ним, внизу, текла широка і спокійна річка. Він не знав її і був здивований. Повільно простежив він поглядом її течію, звивисті вигини між пустельними, голими пагорбами; пагорби ці виглядали більш оголеними і низькими, ніж ті, що він бачив раніше. Повільно і уважно, без збудження і навіть без звичайного інтересу він стежив за течією цієї незнайомої річки і побачив, що вона вливається в яскраве і блискуче море. Це не справило на нього особливого враження. Галюцинація або міраж, подумав він, – найімовірніше, галюцинація – наслідок його пригніченого душевного стану! І немов на підтвердження, він побачив корабель, що стояв на якорі у відкритому морі. На мить він закрив очі і потім знову розкрив. Дивно – видіння не зникало! Але як раніше він знав, що не могло бути набоїв в порожньому патроннику рушниці, так і тепер був упевнений щодо примарності моря: кораблів в серці пустелі бути не могло. І раптом він почув за собою дивне

сопіння ніби задушливий кашель. Повільно, дуже повільно, ледь рухаючись від слабкості і задубіння, він перекинувся на іншу сторону. Поблизу нічого не було видно, але він терпляче чекав. Знову пролунали сопіння і кашель, і в декількох десятках кроків він побачив між двома скелями сіру голову вовка. Гострі вуха його, однак, не стояли піднятими вгору, як зазвичай у вовків, очі виглядали каламутними і налилися кров'ю, а голова понуро і безнадійно була опущена. Тварина весь час блимала на сонячному світлі і здавалася хворою. У той час як він на нього дивився, він знову засопів і закашляв.

«Це, принаймні, – дійсність», – подумав він і повернувся в інший бік, щоб переконатися, що галюцинації вже немає. Але море все ще блищало далеко, і корабель було чітко видно. «Невже це справді дійсність?» Він закрив очі і деякий час розмірковував. І раптом зрозумів. Він йшов не на північ, а на схід, йдучи від річки Дізи, рухаючись в напрямку Долини Мідних Рудників. Цей широкий і повільний потік – Мідна Річка. Мерехтливе море – Льодовитий океан. Корабель – китоловне судно, що зайшло далеко на схід з гирла річки Маккензі. Воно стояло на якорі в затоці Коронації.

Він згадав карту, яку побачив колись в конторі Компанії Гудзонова затоки, і все стало для нього ясним і зрозумілим.

Він звернувся до справ, які не терпить зволікань. Обмотки виявилися зношеними, і ноги його перетворилися на безформні шматки м'яса. Ковдру він вже втратив; рушниці і ножа теж не було. Він втратив десь шапку з пачкою сірників

в підкладці. Але сірники на його грудях збереглися сухими в тютюновому кисеті і в пакеті з вощеного паперу. Він подивився на годинник. Він показував чотири години і все ще йшли. Очевидно, він їх машинально заводив.

Спокій і холоднокрівність не полишали його. Незважаючи на надзвичайну слабкість, болю він не відчував. І голодний він не був. Думка про їжу не особливо його турбувала, і свідомості він не втрачав. Відірвавши матерію штанів знизу до колін, він обмотав її навколо ніг. Якимось чином йому вдалося зберегти жерстяний казанок. Він усвідомлював, що у нього попереду важкий шлях до корабля, і вирішив спершу напитися гарячої води.

Його рухи були повільні, і він тремтів, як у лихоманці. Зважившись встати, щоб йти збирати сухий мох, він виявив, що не може піднятися. Він повторив спробу – так само безуспішно – і потім задовольнявся тим, що поповз на руках і ногах. Довелося проповзти повз хворого вовка. Тварина неохоче відсунулася, облизуючи губи ослабленим язиком. Він зауважив, що язик цей був не червоний, як зазвичай, а жовто-бурий і покритий якимось сухим нальотом.

Випивши казанок гарячої води, подорожній знайшов, що може не тільки стояти, але навіть рухатися – втім, так, як міг би пересуватися і вмираючий. Вже щохвилини він був змушений відпочивати. Його хода була слабкою і невірною, і його рухи схожі на рухи хворого вовка. Йшов він повільно, і коли темрява приховала мерехтливе море, виявилось, що за

весь день він пройшов тільки чотири милі.

Вночі він не раз чув кашель хворого вовка і мукання оленів.

Він знав, що хворий вовк тягнеться його слідом, сподіваючись, що людина помре першою. Вранці він побачив звіра, який спостерігав за ним жадібним і голодним поглядом. Звір напівлежав-напівстояв, з хвостом між ногами – як нещасна, кинута собака, – і тремтів від холоду, мляво шкірячи зуби, коли людина хрипко звернулася до нього пошепки.

Зійшло яскраве сонце, і подорожній, хитаючись і падаючи, йшов весь ранок до корабля. Погода була надзвичайна. То було коротке індіанське літо далекої Півночі. Воно могло тривати тиждень і будь-якого дня зникнути.

Після полудня подорожній натрапив слід. Це був слід людини, яка вже не могла йти, а тяглася рачки. Подорожній зрозумів, що це міг бути Білл, але думав про це без особливого інтересу. Він не відчував цікавості, бо давно вже втратив здатність відчувати і переживати по-справжньому. Він став нечутливий до болю. Шлунок і нерви його заснули. Але життя, яке тріпотіло в ньому, невпинно гнало його вперед. Він відчував себе абсолютно виснаженим, але життя не здавалося. Підстьобуваний ним, він продовжував їсти ягоди, ловити пічкурів і пити гарячу воду і з побоюванням стежив за вовком, який чвалав за ним. Скоро слід людини, що тягнувся попереду, присікся, і він натрапив на кілька свіжообгризених людських кісток. Навколо них сирий мох зберіг сліди

вовчої зграї, а на моху лежав плаский мішок з лосиної шкіри-точнісінько такий, як і його. Мішок був розірваний гострими зубами. Він підняв його, хоча мішок був занадто важкий. Білл ніс його до кінця! Ха-ха! Ось коли можна було посміятися! Він-залишений позаду – виживає і понесе мішок до мерехтливого моря! Його сміх звучав хрипко і моторошно – подібно карканню ворона. Хворий вовк приєднався до нього похмурим виттям. Але людина раптом замовкла. Як може він сміятися над Біллом, коли це, що лежить тут – Білл? Ці кістки, рожево-білі і чисті – Білл!..

Він відвернувся. Так, звичайно, Білл його кинув. Але все ж він не візьме золота і не буде смоктати його кісток. Втім, подумав він, Білл це зробив би – якби тільки все сталося навпаки.

Він підійшов до калюжі, нахилився над нею, шукаючи пічкурів, і раптом відсмикнув голову, ніби його вжалили. У воді він побачив своє власне відбиття – таке страшне, що він був вражений. У калюжі плескалися три пічкури, але вона була занадто велика, щоб можна було вичерпати з неї воду. Після кількох невдалих спроб зловити їх казанком, він залишив цей намір. Був він такий слабкий, що боявся впасти у воду і потонути. Тому він і не наважувався довіритися річці і продовжувати подорож на якійсь мандрівній колоді, викинутій на піщаний берег.

За цей день відстань між ним і кораблем зменшилася приблизно на три милі. Наступного дня – на дві, бо він уже міг

тільки повзти, подібно до того, як повз Білл. В кінці п'ятого дня корабель знаходився ще за сім миль від нього, а він не в змозі був робити більше однієї милі на день. Але індіанське літо все ще трималося, і він продовжував повзти, часом перекочуючись з боку на бік. Весь час за собою він чув кашель і сопіння хворого вовка. Коліна людини перетворилися – так само, як і його ноги, на сире м'ясо – і хоча він загортав їх шматками сорочки, відірваними від її спини, вони залишали за собою на моху і на каменях червоний слід. Раз, обернувшись, він побачив, що вовк жадібно лиже цей кров'яний слід, і він раптом зрозумів, що чекає його, якщо... якщо він не зловить цього звіра! І тоді розігралася одна з найстрашніших трагедій: хвора повзе людина, хворий накульгує вовк – дві живі істоти тягнуться, вмираючи, через пустелю, полюючи один на одного.

Якби вовк був здоровий – мабуть, було б легше. Але думка про те, що він стане за їжу для цієї огидної напівмертвої істоти, була йому противна. Він став розбірливий. Він знову почав галюцинувати, і проблески свідомості ставали все рідшими і коротшими.

Одного разу він прокинувся від сопіння біля самого його вуха. Вовк ніяково відскочив, втрачаючи рівновагу і падаючи від слабкості. Це було безглуздо, майже смішно, але аж ніяк його не бавило. Втім, він не боявся. Йому було вже не до цього. Але думка його залишалася ясною, і, лежачи, він обмірковував становище. Корабель був не більше як за чоти-

ри милі від нього. Він бачив його виразно, протерши очі для того, щоб змахнути туман на них. Він бачив також вітрило невеликого човна, що прорізував воду блискучого моря. Але йому вже не проповзти цих чотирьох миль! Усвідомлення цього давало йому свого роду спокій. Він знав, що не може проповзти навіть і однієї милі. І все ж він пристрасно хотів жити. Було б безглуздо померти після всього того, через що він пройшов! Він не міг примиритися з такою долею. Вмираючи, він відмовлявся померти. То було явне безумство: перебуваючи в пазурах смерті, він кидав їй виклик і вступав з нею в рішучу сутичку!

Він закрив очі і став ретельно збиратися з силами, намагаючись не віддаватися смертельній слабкості, яка поступово охоплювала – подібно наростаючому припливу – всю його істоту. Ця смертельна втома була справді схожа на морський приплив. Вона рухалася, наближалася і поступово затоплювала свідомість. Іноді він відчував себе майже затопленим нею, і йому вдавалося осилювати безпам'ятство тільки моментами. В результаті якогось дивного душевного процесу воля його напружувалася і він міг чинити опір забуттю, яке наздоганяє його.

Терпіння вовка вражало. Але не менш вражаючим було терпіння людини. Протягом половини дня він лежав без руху, борючись із забуттям. Часом томління наростало в ньому, і він знову починав галюцинувати. Але весь час – і наяву і в напівзабутті – він прислухався до хрипкого дихання по-

близу себе.

Раптом він перестав його чути. Він повільно прокинувся від сну і відчув, що чийсь язик лиже його руку. Він чекав. Зуби, схопили його тіло, повільно стискалися; тиск їх поступово збільшувався. Вовк напружував останні сили, щоб встро-мити зуби у здобич, яку він так давно чекав. Але людина теж довго чекала, і укушена рука схопила вовка за щелепу. Повільно – вовк ледь-ледь боровся, а рука слабо його тримала – інша рука теж потягнулася, щоб схопити звіра. За кілька хвилин людина всією своєю вагою перекинулася на звіра. Руки були занадто слабкі, щоб задушити вовка, але він притис-нувся обличчям до пухнастого горла, і рот його був повний вовни. За півгодини людина відчула в своєму горлі якийсь теплий струмінь. Це не було приємно... немов розтоплений свинець вливався йому до шлунка. Він ковтав, напружуючи всю свою волю. Потім він перекинувся на спину і заснув.

На борту китобійного судна «Бедфорд» перебувала науко-ва експедиція. З палуби хтось помітив на березі дивну істоту. Вона рухалася по піску до води. Визначити, що це за істота, члени експедиції не могли і, будучи допитливими, сіли в чо-вен і вирушили до берега. Там вони побачили якусь істоту – щоправда, ще живу, але яку ледь можна було назвати лю-диною. Слепіе і без свідомості – вона звивалася на землі наче величезний черв'як. Більшість його рухів були безрезультат-ні, але вона все ж виявляла велику завзятість. Звиваючись і перекочуючись, істота посувалася вперед зі швидкістю при-

близно декількох десятків футів на годину.

Три тижні потому чоловік лежав на ліжку китобійного судна «Бедфорд» і зі сльозьми, які струміли змарнілим обличчям, розповідав, хто він і що пережив. Він говорив незв'язно про свою матір, про сонячну місцевість в Південній Каліфорнії, про будинок серед апельсинових гаїв і квітів.

За кілька днів він сидів за столом з вченими і офіцерами корабля. Він насолоджувався видом великої кількості пода-них страв, ревниво стежачи за тим, як зникала їжа. Кожен шматок, що з'їдається, він проводжав поглядом, повним гли-бокого жалю. Його переслідував страх, що запаси провізії вичерпаються. Він був при здоровому глузді, але під час їжі ненавидів цих людей і постійно розпитував кухаря, юнгу, ка-пітана про запаси провізії. Вони його заспокоювали незлі-ченну кількість разів. Але він не вірив і підглядав у комору, щоб упевнитися на власні очі.

Помітили, що людина ця повніє. Він ставав товщім щод-ня. Вчені качали головами і будували теорії. Вони обмежили його порції за столом, але, незважаючи на це, він все одно товстішав – немов розпухав під своїм одягом.

Матроси сміялися. Вони знали, в чому тут справа. І коли вчені стали за ним стежити, вони теж дізналися. Вони по-бачили, як він крадеться після сніданку і, подібно жебраку, з простягнутою рукою, просить матроса. Матрос сміється і дає йому шматок морського сухаря. Той жадібно його хапає, милується ним, як скупець золотом, і ховає за пазуху. Те ж

він робив і з подачками інших матросів.

Вчені не показали виду. Вони залишили його в спокої, але непомітно оглянули його ліжко. Воно була кругом обкладене сухарями, і в матраці виявилися сухарі, кожен куточок і щілина були забиті крихтами. І однак він був при здоровому глузді. Він тільки вживав заходів проти можливого голодування. Він повинен одужати від цієї нав'язливої ідеї, говорили вчені. І справді, він одужав, раніше навіть, ніж якір «Бедфорда» заgrimів у бухті Сан-Франциско.

Едгар Алан По

Золотий жук

*What ho! What ho! This fellow
is dancing mad!
He hath been bitten by the Tarantula.
All in the wrong*

*(Гей-гей! Той хлоп стрибає
як скажений!
Його, мабуть, тарантул укусив).*

Багато літ тому я мав за близького приятеля такого м-ра Вільяма Леграна. Він був з старої гугенотської фамілії і колись був багатий, але низка нещасть його розорила. Щоб уникнути зневаги, неминучої після краху, він покинув Нью-Орлеан – місто своїх предків – і оселився на Сюллівановім острові в Південній Кароліні.

Цей острів має дуже особливий вигляд. Там мало чого є, окрім морського піску; а завдовжки він має щось із три милі. Він ніде не має більше, як чверть милі завширшки. Він відділюється від суходолу ледве помітною річкою, що виміла собі путь у гушавині очеретів і намулу, де гніздилося без-

ліч болотної птиці. Рослинність там, як і можна заранше вгадати, скудотна, принаймні низкоросла. Високих дерев зовсім немає. Коло західнього краю, де стоїть форт Мавлтрі і де втікачі від чарлстонської куряви й лихоманки наймають улітку злиденні дерев'яні дачі, росте колюча карликова пальма, та весь острів, за виїмком оцього західнього краю і твердої білої смуги при березі моря, вкритий рясною гущавиною пахущого мірту, що його так цінують в Англії садівники. Той кущ тут буває в п'ятнадцять і двадцять футів заввишки; він утворює майже неминучий підлісок, і від його аромату важніє навколо повітря.

У самім серці цього чагарнику, поблизу вже східного найбільш відлеглого краю острова, Легран сам собі побудував маленьку хатку, в якій він жив, коли я з ним зазнайомився. Це випадкове знайомство в скорому часі переросло в дружбу – багато було в тім відлюдькові такого, що могло викликати цікавість і повагу.

Він був добре вихований, мав багатий і незвичайний розум, але його заїдала мізантропія і швидка зміна настроїв, піднесених і меланхолійних. У нього було багато книг, та він рідко з них користувався. Його головні розваги були риболовля чи блукання вздовж берега або в кушах, шукаючи раковин чи комах – Сваммердам сам міг би позаздрити на його ентомологічні колекції. У цих екскурсіях його звичаєм супроводив старий негр на ім'я Джупітер, відпущений на волю ще за щасливих днів сем'ї Легранів; та ні загрози, ні обі-

цянки не могли його відштовхнути від того, що він уважав за своє право опіки над учинками його молодого «маси Вілла». Не неможлива річ, що родичі Легранові, уважаючи його за дуже неврівноважену психічно людину, умисно всиляли в Джупітера оцю впертість, з якою він наглядав і оберігав мандрівця.

На широті острова Сюллівана не часто бувають суворі зими, і потреба гріти хату трапляється дуже рідко. Коло середини жовтня 18... трапився такий дуже холодний день. Саме перед захід сонця я пробив собі путь через вічнозелені кущі до хати свого друга, якого не відвідував уже скільки тижнів; я сам жив у дев'ятьох милях від острова в Чарлстоні, а дорога туди й назад була зовсім не така легка, яка вона є тепер. Дійшовши я хати, постукав своїм звичаєм у двері і, не почувши відповіді, одшукав ключа в знаній мені схованці й увійшов у хату. В печі горів добрий вогонь. Це була дуже приємна для мене новина. Я скинув пальто, присунув стільце до полін, що тріщали у вогні, і терпляче став ждати своїх хазяїв.

Скоро після захід сонця вони прийшли і дуже щиро мене зустріли. Джупітер, розтягнувши в усмішці рот аж до вух, заходився готувати дичину на вечерю. Леграна найшов один з його припадків – не знаю, як мені їх інакше називати – ентузіязму. Він знайшов невідомого молюска, що являв собою новий рід; а також ловив і спіймав, з допомогою Джупітера, скарабея, якого уважав теж за абсолютно доти незнаного. Про цього скарабея він хотів почути мою думку взавтра.

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.